

Луцький район
Луцька міська територіальна громада

Департамент освіти Луцької міської ради
Центр професійного розвитку
педагогічних працівників Луцької міської ради

Дошкільний навчальний заклад (ясла-садок) №38 комбінованого типу

Орф-педагогіка у музичному вихованні дошкільників

Методичні рекомендації

Сац Олена Леонідівна

Луцьк 2022

О64 Орф-педагогіка у музичному вихованні дошкільників :
методичні рекомендації / Упор. О. Л. Сац – Луцьк, 2022. – 68 с.

Методичні рекомендації «Орф-педагогіка у музичному вихованні дошкільників» орієнтують керівників музичних на підвищення якості розвитку музичних здібностей дітей за допомогою використання у роботі концепції музичного виховання Карла Орфа; розкривають специфіку оволодіння грою на традиційних та нетрадиційних музичних інструментах; містять практичні матеріали щодо музичного навчання дітей.

Методичні рекомендації адресовані керівникам музичним дошкільних навчальних закладів, студентам та вчителям музичного мистецтва.

Рецензенти:

О. М. Марач, доцент кафедри музично-практичної та виконавської підготовки факультету культури і мистецтв Волинського національного університету імені Лесі Українки, кандидат мистецтвознавства.

Л. С. Романюк, директор дошкільного навчального закладу (ясла-садок) № 38 комбінованого типу м. Луцька.

Схвалено до друку педагогічною радою дошкільного навчального закладу (ясла-садок) № 38 комбінованого типу м. Луцька (протокол № 2 від 29.11.2021 р.)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ І. ОСНОВИ МЕТОДИКИ КАРЛА ОРФА.....	6
1.1. Музично-педагогічна концепція Карла Орфа	6
1.2. «Елементарне музикування» у роботі з дітьми	9
1.3. Музичні інструменти Карла Орфа	12
1.4. Орф-підхід для дітей з особливими освітніми потребами	15
РОЗДІЛ ІІ. СИСТЕМА КАРЛА ОРФА В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ	18
2.1. Мовні вправи, музичні рухи як форма розвитку ритмічного відчуття.....	18
2.2. Використання дидактичних ігор у музичному розвитку дітей	21
2.3. Традиційні та нетрадиційні музичні інструменти на заняттях	25
2.4. Імпровізація, «моделі» – основа творчої діяльності	30
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	35
ДОДАТКИ.....	36
<i>Додаток А. Групи дитячих музичних інструментів.....</i>	<i>36</i>
<i>Додаток Б. Мовні вправи з використанням елементів методики Карла Орфа.....</i>	<i>42</i>
<i>Додаток В. Дитячий фольклор з використанням елементів методики Карла Орфа</i>	<i>51</i>
<i>Додаток Д. Музично-дидактичні ігри</i>	<i>55</i>
<i>Додаток Е. Конспекти занять.....</i>	<i>59</i>

ВСТУП

Головною метою дошкільної освіти на сучасному етапі розвитку суспільства є створення сприятливих умов для творчої самореалізації кожної дитини, формування її життєвої компетентності. Музичне навчання та виховання є організованою складовою всього освітнього процесу в дитячому садку та відіграє важливу роль у всебічному розвитку дитини.

За останні роки у дошкільній педагогіці застосовується та впроваджується в роботу з дітьми музична система відомого німецького композитора Карла Орфа. Педагогічна практика і наука доводять, що навчання, яке здійснюється відповідно до вікових особливостей та з використанням новітніх досягнень у галузі музики, сприяє не лише формуванню музично-естетичних здібностей, а й створює основу успішного навчання та зацікавлює дітей до музичної культури в цілому.

Орф-підхід в музичній освіті використовує елементарну форму щоденної діяльності дитини з метою навчання її музичній творчості. Це шлях навчання спрямований на потреби дитини, який розглядає музику як базову систему, подібну мовленню. І так само, як кожна дитина без формальних вказівок може навчитися розмовляти, так і кожна дитина може навчитися музиці м'яким і ненав'язливим чином. Впровадження методики Карла Орфа в освітній процес дає позитивні результати.

В основі Орф-педагогіки – музика і рух. Вони з'являються в житті людини вже в момент перших ритмічних поштовхів серцебиття. Звучати і рухатися притаманно усьому живому, і коли дитина починає видавати звуки, чи-то музикувати, то вона ніколи не робить це відокремлено від руху. Орф-метод насамперед знайомить дитину зі світом творчості, де кожен пробує вигадувати власні музичні шедеври, проявлятися за допомогою звуків та рухів, відчувати музичний процес, прожити його емоційно. Орф-метод, «розуміючи дитину», надає їй повну свободу. На музичному занятті можна робити все одночасно – співати, танцювати, грати тощо.

Професійна майстерність керівників музичних повинна забезпечувати вирішення певних завдань у музичному вихованні дітей. З огляду на необхідність вдосконалення роботи педагогів, важливим є покращення методичного забезпечення даного процесу, перш за все, рекомендованою літературою.

Тому метою методичних рекомендацій є розкриття питання важливості використання системи Карла Орфа у музичному вихованні дітей дошкільного віку, надання теоретичних та практичних порад щодо роботи з дітьми на музичних заняттях за концепцією відомого композитора.

Методична розробка складається із двох розділів, де в першому – запропонований теоретичний матеріал по системі Карла Орфа, розглянуто питання «елементарного музикування» у роботі з дітьми, інструменти Карла Орфа, важливість Орф-підходу і в інклюзивній освіті.

Другий розділ висвітлює практичні поради щодо організації музичного виховання дітей за концепцією відомого композитора на музичних заняттях, запропоновані мовні вправи, рухи як розвиток ритмічного відчуття, імпровізація як творчий вид діяльності, важливість використання традиційних та нетрадиційних музичних інструментів, дидактичні ігри та їх значення у музичному розвитку дітей.

Відповідні рекомендації адресовані для керівників музичних дошкільних навчальних закладів, студентів та для вчителів музичного мистецтва.

РОЗДІЛ І. ОСНОВИ МЕТОДИКИ КАРЛА ОРФА

1.1. Музично-педагогічна концепція Карла Орфа

У світовій педагогічній практиці існує чимало відомих концепцій музичного виховання дітей, які стали основою для розробки різноманітних програм та методик. Однією із самих успішних є музично-педагогічна концепція німецького композитора Карла Орфа.

Більшу частину свого життя Карл Орф (1895–1982) прожив у місті Зальцбург (Австрія), де в 1962 році створив дослідний центр щодо роботи з дітьми та підготовки фахівців.

Орф розробив систему дитячого музичного виховання максимально наближену до можливостей та інтересів звичайної дитини, її ключові позиції актуальні й досі, це:

- ставлення до дитини як до самостійної особистості, повага до неї, прийняття будь-яких її індивідуальних творчих проявів;
- створення на занятті атмосфери гри; дотримання принципу «для дитини, а не над нею».

На створення педагогічної системи німецького композитора і педагога К. Орфа вплинули ідеї «ритмопластичного виховання» Е. Жак-Далькроза; Й. Песталоцці з його прагненням розвинути творче начало і самостійність мислення дітей; Й. Гердера, що вбачав у взаємозв'язку музики, слова і жесту новий шлях до художньої творчості; Б. Бартока, що підкреслював значення фольклору, народних ладів та ритмів у дитячому музичному вихованні. Тому система музичного виховання Карла Орфа за півстоліття свого існування здобула багато шанувальників у всьому світі та статус своєрідного педагогічного руху з власним центром, навчально-методичними виданнями, тематичними конференціями.

Основними принципами педагогіки К. Орфа є креативність, варіативність, комунікативність. Креативність припускає творчий підхід до викладання музики дітям. Творить педагог, творить дитина,

якій пропонують скласти мелодію, придумати простий рух, підібрати риму. Для дітей це дуже важливо: «Я сам поет і композитор».

Варіативність – має на увазі різні варіанти, «варіації» при виконанні завдання, розучування пісні або танцю. Внесення нових цікавих елементів дозволяє зацікавити дітей, позбавляє від нудного, одноманітного повторення.

Комунікативність – важлива якість, необхідна кожному в наш непростий час. На заняттях діти навчаються спілкуватися між собою, домовлятися.

Таким чином, принципи педагогічної концепції Карла Орфа сприяють вирішенню завдань музичного виховання, навчання і розвитку дітей, зокрема розвитку музичних і творчих здібностей на практиці і допомагають педагогові творчо втілювати їх в роботі з дітьми.

Докладніше педагогічні принципи Карла Орфа висвітлені у методичному посібнику «Schulwerk» (*«wirken» – діяти, «schulen» – навчати, тобто «навчати в дії»*). Це п'ятитомне зібрання найпростіших партитур для дитячих інструментів, пісень для хорового виконання в інструментальному супроводі, вправ у вимові та декламації, ритмічних вправ та театралізованих сценок. У посібнику також даються рекомендації щодо залучення дітей до музики, до активної творчої діяльності.

К. Орф прагнув засобами музики вплинути на духовний світ дитини, сприяти гармонійному розвитку особистості, вихованню емоційної чутливості та музичних здібностей, засвоєння музики як специфічної мови людського спілкування.

Ідеї Карла Орфа відкрили реальний шлях до вирішення таких основоположних проблем музичної педагогіки, як виховання інтересу до музики, захоплення нею, визначення основи музичного виховання, його мети і завдань; досягнення цілісності музичного заняття всупереч традиційному дробленню його на мало-пов'язані між собою частини (спів, музична грамота, слухання тощо), подолання суперечностей між змістом і структурою навчання. На думку Карла Орфа завдання музичного виховання – стимулювати і спрямовувати творчу фантазію,

уміння імпровізувати, творити у процесі індивідуального та колективного музикування.

Першоджерелом музики К. Орф вважав ритм, якому не можна навчитися, але який можна вивільнити у людині, як живу силу організму. «Вивільнення ритму» починалося зі створення елементарних ритмічних малюнків за допомогою плескань, притупів, використанні шумових інструментів та ін. Ці прийоми для музикування стали захопленням педагога та композитора.

Власна дитяча творчість, навіть найпростіша, власні дитячі знахідки, навіть найскромніші, власні дитячі думки, навіть найнаївніші, – ось що створює атмосферу радості, формує особистість, виховує людяність, стимулює розвиток творчих здібностей – це і є одна з головних ідей системи музичного виховання К. Орфа. Педагог вважав, що для дійового музичного виховання надзвичайно важливо, щоб дитина з раннього віку могла привчатися до живих джерел мистецтва, навчилася зі слова, ритму, руху творити музику. Тому він відмовився від використання на першому етапі композиторської музики і обрав шлях активізації музичної діяльності дітей через їх власне музикування, спонукаючи цим до імпровізації та створення власної музики.

Орф-педагогіка є універсальною, її легко поєднувати з іншими методиками, адаптувати до національних особливостей будь-якого народу, тому основним призначенням даної системи є залучення всіх дітей до музики, незалежно від їх здібностей, розкнутості, розвитку природньої музикальності та індивідуально-творчих сил.

1.2. «Елементарне музикування» у роботі з дітьми

Система музичного виховання Карла Орфа спрямована на залучення всіх дітей до музики, розвиток у них бажання імпровізувати, творити, діяти. Обдумуючи свої задуми композитор планував винайти таку концепцію, яка б могла підготувати дітей до подальшого музичного навчання і дати поштовх творчому мисленню на роки вперед.

Що ж таке «елементарне музикування»? «Це ще не музика сама по собі, це поєднання руху, слова, танцю та гри. Її потрібно самому створювати, в неї слід самому включатися не як слухачу, а як її учаснику», – писав Карл Орф.

Якщо дати можливість дитині бути в залі, де вона побачить бубон, які будуть її дії? Вона, звичайно, візьме його і буде вивчати, дзвеніти чим голосніше, виконувати певні рухи, проявляти силу звучання, потім буде з ним бігати і стрибати, виражаючи своє задоволення та радість. Це і є ідея «елементарного музикування» в самому прямому значенні цього слова.

«Елементарне музикування» доступне всім і не потребує особливих здібностей і талантів, у роботі з дітьми воно дозволяє виконувати ряд завдань:

- розвинути бажання самої дитини творити музику, гратися музикою, вигадувати та імпровізувати;
- прищеплювати навички гри на музичних інструментах;
- формувати у дітей такі якості, як творча індивідуальність, самостійність, свобода мислення;
- розвивати навички спілкування та співпраці;
- опановувати найпростіші елементи музичної мови;
- підтримувати у дітей стійкий інтерес до музичного мистецтва в цілому;
- привертати увагу дітей до звучання інструментів, розвивати чуйність тембрового слуху, почуття ритму.

Головною метою початкуючого музикування за системою Карла Орфа є формування творчої особистості дитини. Сам композитор пропонує розглянути музичне виховання ширше, ніж просто традиційне залучення до слухання та виконання, діти повинні не тільки слухати, але й створювати та виконувати свою дитячу елементарну музику.

Система «елементарного музикування» побудована так, що провідну роль відіграє ритм і музично-ритмічне виховання. Вправи для роботи з дітьми засновані на метричній структурі слова, мовленні, інтонаційному наголошенні мелодії, характеру звучання.

Будь-яке музикування неможливе без попередньої кропіткої роботи по оволодінню елементами музики, проте головним є саме бажання дітей спілкуватися з музикою, співати та грати в колективі.

«Елементарне музикування» включає три взаємопов'язані напрямки:

1. Навчальне музикування – навчання найпростіших елементів музичної мови і вмінню їх практично застосовувати, формування стійких слухових уявлень щодо основних виразних засобів музики і накопичення у дітей активних словників музичних елементів для їх подальшого самостійного використання.

2. Творче музикування – спонтанне та імпровізоване застосування дітьми знайомого матеріалу, вміння його використовувати по-своєму, комбінувати в різних варіантах.

3. Концертне музикування – виконання ансамблем дітей створеної ними музики, класичної та дитячої, спеціально підібраної по віку.

На початковому етапі *навчального музикування* слід залучати дитину в усьому брати участь, налаштовувати до її активних дій. На музичних заняттях можна використовувати елементарні рухи, такі як стрибки, підскоки, кроки, оплески, притопи, плескання. В подальшому, слід поєднувати музику з текстом. На знайомі лічилки, загадки, вірші можна покласти просту мелодію, за допомогою якої виникає пісня, яку діти можуть обіграти жестами, рухами, грою на

музичних інструментах. В основі кожної пісні лежить певний ритм, діти навчаються визначати його, розуміти та відтворювати.

Не менш захоплюючим є *творче музикування*, що сприяє залученню дітей до оркестрової гри. Для виконання гри в оркестрі можна пропонувати дітям щоразу нові партії, інші музичні інструменти, поєднання їх з рухами, імпровізацією, адже навчання має не втомлювати, а зацікавлювати й інтригувати дітей.

Навчаючись грі на дитячих музичних інструментах, діти відкривають для себе світ музичних звуків та красу їх звучання. Зовнішній вигляд і незвичність інструментів викликає інтерес і бажання взяти їх в руки. Легкість гри на шумових інструментах пробуджує у дітей бажання творити свої мелодії. В процесі такої діяльності розвиваються музичні здібності, увага, вольові якості та всі види музичного слуху(звуко-висотний, гармонічний, тембровий, динамічний),створюється сприятливий емоційний стан дітей.

Музично-педагогічна система Карла Орфа, як було зазначено, заснована на поєднанні музики, руху і мови в процесі виховання дитини. До головних видів діяльності дітей на заняттях відносяться:

Рух і танець. Рух – це зміна положення тіла відповідно до інших тіл у просторі, джерело людської діяльності, процес розвитку, внаслідок чого відбуваються зміни. Танець – це організований руховий малюнок.

Музика та спів. Кожна людина обдарована голосом від природи, а спів – це відтворення музики за допомогою голосу, при цьому виконання може бути сольним, ансамблевим, хоровим, із супроводом або без нього.

Слово та мова. Здатність людини говорити, висловлювати свої думки – це найважливіший засіб спілкування та пізнання. У Орф-підході увага зі змісту слів переноситься на музикальність та барвистість їх звучання.

Музичний розвиток дитини, оволодіння мовою музики, рухами, грою відбувається на основі «елементарного музикування».

Отже, «елементарне музикування» є першою та дуже необхідною і важливою сходинкою, яка допоможе кожній дитині відкрити для себе

світ музики, оволодіти грою на простих музичних інструментах, розвиватися творчо.

1.3. Музичні інструменти Карла Орфа

Німецький композитор Карл Орф створив для музичного виховання дітей спеціальний комплекс інструментів, до складу якого входять ксилофони, металофони та гlockenspiel (від нім.

Glockenspiel – дзвіночок) – металофон з особливим тембром, що нагадує дзвіночок. Основу базового набору інструментів складають сопранові та альтові гlockenspiel, сопранові, альтові та басові металофони, сопранові, альтові та басові ксилофони. Знімні пластини інструментів

виготовляють із високоякісного дерева та спеціальних сплавів. Вони кріпляться на відповідний штифт і розташовуються над резонаторською скринькою, яка забезпечує якість високого звучання. До інструментів додається комплекс паличок із головками з різних матеріалів, які дозволяють витягувати різноманітні по тембру дуже барвисті звуки.

Металофони та ксилофони зі знімними пластинами створені спеціально для дітей. Ці інструменти відгукуються на найменший дотик чудовими звуками, по них можна грати паличками, «подушечками» пальців, просто клацанням і навіть кулачками.

«Орфівські» інструменти мають особливу якість ансамблевого звучання. Воно відрізняється дивовижною красою, гармонійністю і найкраще підходить як акомпанемент до співу дітей. Звук басового ксилофона тихий та м'який, він бере на себе функцію витриманих низьких звуків, що створюють фундамент. Металофон також має

м'який звук, використовується як мелодійний і акомпануючий інструмент. У гlockenspielів високий чистий звук, чудово поєднуються зі звучанням ксилофонів.

Мелодійність, чарівна краса «орфівських» інструментів дуже приваблива для дітей. Це дає можливість педагогам з першого заняття привернути їхню увагу до різноманітності співу звуків – яскравих та тьмяних, прозорих та хрустких. Інструменти К. Орфа сприяють розвитку музичного смаку та тонкощів тембрового слуху.

Умовам простоти, доступності та варіативності відповідають також шумові інструменти. Зовнішня привабливість та незвичайність інструменту – головне, що впливає на виникнення інтересу до нього дітей та бажання взяти інструмент до рук. Легкість самостійних дій із шумовими інструментами, можливість маніпуляції є головним чинником педагогічного успіху у роботі з ними.

Різноманітність шумових колористичних інструментів, що використовуються на орф-заняттях важко навіть перерахувати: трикутники, бубонці та дзвіночки, браслети з ними, бубни і тамбурини, дерев'яні коробочки, клавети та тон-блоки, маракаси, ручні барабани, ручні тарілки. До складу «орфівських» інструментів належать прості духові (сопілки, свищики) та струнні інструменти (дитячі гуслі, балалайки) та багато інших різновидів (див. Додаток А).

Інтерес до «орфівських» інструментів невичерпний, діти мають бажання грати на них завжди. Технічна легкість, їхня здатність відразу ж відгукуватися на дотик чудесними звуками спонукають дітей до гри, а через неї – до найпростішої імпровізації. Дітей приваблює не тільки звучання, але і розуміння того, що вони самі витягують такі гарні звуки.

Відносна простота техніки гри на музичних інструментах дозволяє дитині відчувати впевненість та успіх, оскільки інструменти мають дуже гарний звук та доступну техніку звуко-видобування, що

заохочує до подальших занять. Адже без мотивації та насолоди від процесу музикування дуже важко налаштувати дітей на постійні заняття та розвиток. Так, діти дуже часто захоплюються звучанням різних класичних інструментів, але далеко не кожна дитина готова пройти достатньо тривалий шлях від оволодіння постановкою та перших звуків до гри музичних творів. В той час, орф-інструменти дозволяють оминати процес постановки та оволодіння звуко-видобуванням і одразу перейти до процесу музикування та гри у ансамблі.

«Орфівські» та шумові інструменти дозволяють брати участь у музикуванні всім дітям, незалежно від рівня здібностей. Кожній дитині у цьому ансамблі може бути знайдена відповідна роль. Вони дозволяють організувати спільну творчу діяльність.

Створення комплексу музичних інструментів було визначним завданням Карла Орфа. Він є ключем для підходу до елементарного музичного виховання. Так за допомогою цих інструментів може бути реалізовано творче музикування з

групами всіх ступенів обдарованості та досягнуто поєднання елементарної музики та руху. Комплекс орф-інструментів, що звучать, дозволяє грати в ансамблі будь-яким складом, музикувати всім, це його головна педагогічна гідність.

1.4. Орф-підхід для дітей з особливими освітніми потребами

На сучасному етапі в Україні відбуваються якісні зміни в системі спеціальної освіти дітей з особливими освітніми потребами. Свідченням цього є оновлення змісту навчання відповідно до сучасних провідних світових тенденцій. Як результат, сьогодні все частіше і актуальніше постають питання щодо зміни змісту освітніх програм і навчальних планів.

Сучасна освіта спрямована на прогресивний розвиток дитини, незважаючи на особливі потреби чи стан здоров'я. Такі зміни дають поштовх до створення інноваційних освітніх програм.

Як зазначав Карл Орф, «основним призначенням музичного виховання є залучення всіх дітей до музики», в цьому випадку не виключенням є діти з особливими освітніми потребами.

Вважають, що ці діти не здатні навчатися. Це твердження спростовуються неймовірними автобіографічними історіями, яких є чимало. Багато дітей з різними фізичними відхиленнями змогли закінчити не тільки загальноосвітні заклади а й університети, здобувши різноманітні спеціальності. Першою та важливою ланкою у навчанні та вихованні дітей є дошкільний навчальний заклад, де для дітей створені всі умови для їх всебічного розвитку. Зблизитись та налагодити контакт з дітьми з особливими освітніми потребами допомагає музика.

Музика це живе невичерпне джерело натхнення, мистецтво організації звуків і тиші для створення художніх образів, вона може надати насолоду, збудити до роздумів, відкрити невідомих світ фантазії. Музика являється засобом корекції емоційних відхилень, страхів, рухових і мовленнєвих розладів, відхилень у поведінці, а також для лікування різних соматичних та психосоматичних захворювань. Науково-технічний прогрес ХХІ століття сприяє вивченню особливостей впливу звуків і музики на організм людини. Клінічні дослідження довели, що музика активно впливає на функції усіх життєво-важливих фізіологічних систем; сприяє розвитку.

Дітям з особливими освітніми потребами музика допомагає збагатити знання про навколишній світ, прищепити любов до мистецтва, моделювати нормативну поведінку, набувати навичок самоконтролю, нормалізувати психічний стан та сприяє загальному розвитку особистості дитини.

Музичне виховання дітей з особливими освітніми потребами починається з пробудження їхнього сприймання звуків довкілля. Спершу малюків лякає і стук, і гучна музика, і звучання музичних інструментів. Діти з особливими освітніми потребами по-різному реагують на звуки в приміщенні та на вулиці. Тому маємо допомагати їм сприймати звучання світу, вчити насолоджуватися шумом

листя, дослухатися до гудіння комах і т.д. Згодом діти зможуть самотійно відтворювати певні звуки, використовуючи музичні інструменти та інші предмети.

Кожен музичний керівник є творцем як кожного окремого заняття, так і музичного виховання в цілому. В інклюзивних групах перед музичним керівником постає одне з важливих завдань – пошук нових форм і методів роботи, оновлення підходів до дітей з особливими освітніми потребами. Добираючи різноманітні види та форми роботи на музичних заняттях музичний керівник допомагає дітям розвинути знання, уміння та навички у різних видах діяльності, що пов'язані з музикою. Як зазначав Карл Орф, вправи з музичним супроводом сприяють формуванню постави, координації рухів, ритмічності (див. Додаток Б). Щодо гри на елементарних музичних інструментах – цей вид діяльності передбачає гру дітей на ложках,

брязкальцях, дзвіночках, закритих баночках з різним сипучим матеріалом (піском, крупою). На занятті пропонуємо дитині вибрати приємний у звучанні музичний інструмент, впізнати який інструмент звучить у певний момент. Проведена поступова робота сприятиме зміні стану вербальних функцій дошкільника, який із насолодою прислухається до звучання інструменту, отримує мотивацію повернути голову або очі і побачити джерело приємних звуків, та сприятиме створенню основи для подальшої роботи інших спеціалістів.

Використання ефективної системи Карла Орфа в інклюзивних групах зробить практичну роботу педагога-музиканта результативною і креативною, активно допоможе формуванню уваги у дітей, заохочення їх до гри на музичних інструментах, сприятиме корекції поведінки та їх загальному розвитку.

Орф-педагогіка в інклюзивній освіті передбачає особистісно-орієнтовані підходи, методи навчання для кожної дитини з урахуванням її особливостей, здібностей, психофізіологічних порушень. Це гнучка система, де враховуються потреби всіх дітей, не тільки з проблемами розвитку, а й різних соціальних груп, різної статі та віку. Система навчання підлаштовується під дитину, а не дитина під систему, тож перевагу повинні отримувати усі вихованці.

РОЗДІЛ II. СИСТЕМА КАРЛА ОРФА В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

2.1. Мовні вправи, музичні рухи як форма розвитку ритмічного відчуття

Серед засобів Орф-системи, що розвивають музичність дитини слід відмітити мовні вправи, сутність яких у декламації віршів або прози під супровід. Базою для мовних вправ служить як правило дитячий фольклор: лічилки, дражнилки, кричалки, потішки, примовки, заклички, приказки, за допомогою яких діти з легкістю і цікавістю засвоюють певні ритми, співають, фантазують, проявляють свою творчість (*див. додаток В*).

Працюючи за системою Карла Орфа можна вдосконалювати вміння дітей в певних напрямках: мовно-ритмічних вправах, вправах на розвиток рухів та рухової фантазії, жестах, плесканні, притупах, іграх зі співом, спів з рухами і т.д.

Мовні вправи розвивають у дитини почуття ритму, сприяють формуванню правильної артикуляції, формують різноманітність динамічних відтінків і темпів. Ця форма роботи підходить для загального розвитку, як основа музичного тренування, і є однією з дуже вдалих знахідок Карла Орфа. Використання рухових елементів під час мовних вправ допомагає навчити дітей зображати музичні звуки плескаючи в долоні, тупаючи ногами, виляскуючи пальцями і т.д. У вихованців формується швидкість реакції, терплячість, кмітливість та уважність, щоб правильно виконати поставлене завдання. Під час вправ, поєднання слів та рухів сприяє кращому запам'ятовуванню тексту, формує у дітей чітку дикцію. Щоб словесний текст став матеріалом для мовленнєвого музикування потрібно:

- рівно, метрично декламувати текст;
- ритмізовано вимовляти окремі слова, ланцюжки слів.

Мовленнєве музикування допоможе дітям відчувати гармонійне звучання поезії та музики. Діти легко та з задоволенням вивчають

вірші, надалі декламують їх виразно, розуміючи зв'язок музики та слова.

Мовні вправи з поєднанням рухів – це активні вправи, які готують дітей до спонтанних рухових жестів, вчать відображати настрій і звуки за допомогою елементарних рухів: плескань, тупань, виляскувань і т.д. Виконуючи вправи дитина починає сприймати музику через рух.

Ой без дуди, без дуди (*плескають у долоні*)
Ідуть ніжки не туди (*тупають ніжками*)
А як дудочки почують (*плескають у долоні*)
Ду-ду-ду, ду-ду-ду (*імітують гру на дудочці*)
Самі ніженьки танцюють (*тупають ніжками*)
Ду-ду-ду, ду-ду-ду (*імітують гру на дудочці*).

Старші дошкільники часто виявляють ініціативність і самостійність у підборі ритмічного супроводу до запропонованого тексту.

Вірш П. Воронька «КОЖУШОК»

Йшов сніжок на торжок (*тупають ніжками*)
Продавати кожушок. (*плескають*)
Кіт купив того кожуха, (*виляскують пальцями*)
Загорнувсь по самі вуха. (*потирають руки, плечі*)
Як забіг у нім до хати. (*частіше тупають ніжками*)
Хутро стало розтавати. (*струшують «воду» з рук*)
Сів воркотик за мішком (*плескають по колінах*)
Та й умився кожушком. (*імітують умивання*)

Мовні вправи служать також ефективним засобом розвитку інтонаційного слуху. Під інтонаційним слухом, мається на увазі, здібності чути та розуміти смислове наповнення музики. Саме з мови дитина черпає відтінки смислу тексту та пов'язує їх зі звуковими характеристиками.

Ритм, що міститься у словах, фразах, відчувається дітьми природньо та засвоюється ними достатньо легко, відповідні рухи згодом переносяться на музичні інструменти. Наведемо приклад того ж вірша П. Воронька «Кожушок».

Йшов сніжок на торжок *(ксилофон)*
Продавати кожушок. *(маракаси)*
Кіт купив того кожуха, *(кастаньєти)*
Загорнувсь по самі вуха. *(дзвіночки)*
Як забіг у нім до хати. *(барабан)*
Хутро стало розтавати. *(трикутник)*
Сів воркотик за мішком *(ксилофон-глісандо)*
Та й умився кожушком. *(шейкери)*

Віршовані тексти та мовні вправи можна виконувати за допомогою паличок, це дає змогу створювати справжні захоплюючі ігри.

Стриб-скок, стриб-скок, *(стукають паличками)*
Пострибали на лужок *(стукають паличками)*
Права ніжка туп-туп, *(правою рукою стукають)*
Ліва ніжка туп-туп *(лівою рукою стукають)*
Разом ніжки туп-туп, *(стукають паличками разом)*
Паличками стук-стук. *(стукають по підлозі)*
На голівку посідали
Гарну пісню заспівали.

Тож зазначимо, що мовні вправи є найбільш доступним засобом для розвитку ритмічного відчуття, це мовна фантазійна гра, яка розвиває у дітей винахідливість, активність та створює бажання для різних інтерпретацій.

Пропонуємо ряд мовних вправ для роботи з дітьми *(див. додаток Б)*. Відповідні віршовані тексти надихають до певних рухів, драматичної гри, пальчикових ігор, жестів та в подальшому до

виразного ансамблевого виконання за допомогою різноманітних дитячих музичних інструментів.

2.2. Використання дидактичних ігор у музичному розвитку дітей

Важливу роль у процесі навчання дітей гри на дитячих музичних інструментах відіграють музично-дидактичні ігри, які сприяють формуванню умінь слухати музику, розрізняти висоту, тембр, динаміку та тривалість звуку, розвивають у дітей навички самостійної музичної діяльності, допомагають закріплювати їхні знання про музичні інструменти.

Музично-дидактичні ігри – це ігри пізнавального характеру, спрямовані на збагачення і закріплення знань, пов'язаних з музичною діяльністю, на вивчення дітьми назв музичних творів, музичних інструментів, нот, іграшок у супроводі музики.

Використання музично-дидактичних ігор дає можливість зацікавлювати дітей до музичної творчості. Вони проводяться на заняттях, як окремий вид діяльності, тому мають навчальний характер, в грі діти швидко засвоюють певні вимоги по розвитку музично-ритмічних рухів, співочих умінь, гри на музичних інструментах.

Як показує практика, систематичне застосування музично-дидактичних ігор викликає у дітей активний інтерес до музики, сприяє швидкому оволодінню дітьми музичним репертуаром, розвиває не тільки музичні здібності, а й творчі.

Основне значення ігор – формувати у дітей відповідні знання в доступній ігровій формі, допомогти їм розібратися в співвідношенні звуків за висотою, розвивати у них почуття ритму, тембровий і динамічний слух, навчати дітей до самостійних дій із застосуванням знань, отриманих на музичних заняттях. Музично-дидактичні ігри збагачують вихованців новими враженнями, розвивають у них ініціативу, самостійність, здатність до сприйняття та розрізнення

основних властивостей музичного звуку. Такі ігри повинні бути прості і доступні, цікаві і яскраво естетично оформлені. У процесі гри діти не тільки набувають знань, умінь та навичок, у них збагачується словниковий запас новими музичними термінами, розвивається кмітливість, вміння їх застосовувати в дії.

У перші роки життя ігрову діяльність можна назвати *музично-предметною*. В цей період у дітей найбільший інтерес викликають іграшки та музичні інструменти, що видають звуки. Діти, граючись, накопичують досвід та вибирають найбільш цікаве для них. Наступний етап діяльності – *музично-ігровий*, коли для дітей поступово музика стає захопленням, будь-який вид музичної діяльності в цей період є цікавою грою з емоційними переживаннями радості і задоволення. Наступна сходинка – *музично-художня*, де дитина, вивчаючи певні завдання і втілюючи їх, прагне хорошого результату та реалізує себе як слухача, співака чи учасника оркестру.

Розглянемо роботу з дітьми докладніше. За допомогою музично-дидактичних ігор в молодшій групі вчимо сприймати:

- висоту звуків – розрізняти висоту звуків першої та другої октав;
- ритм – розрізняти та відтворювати прості ритмічні малюнки;
- тембр – розрізняти за звучанням бубон, дзвіночок, брязкальце і т.д.;

- динаміку – звучання (голосно–тихо).

В середній групі діти повинні самостійно виконати ритмічний малюнок, на будь-якому музичного інструменту (металофоні, трикутнику, паличках, бубні), тому вчимо сприймати:

- висоту звуків – можливість інтервалів;
- ритм – розрізняти звучання простих ритмічних малюнків;
- тембр - звучання дзвіночків, дудочки, маракасів, ксилофону, флейти.

У старших групах проводиться більш різноманітна робота по розрізненню звуків за висотою і тривалістю, а саме рух мелодії «вверх–вниз», ілюструючи її за допомогою музичних сходінок, тому вчимо сприймати:

- висоту звуків – розрізняти інтервали, мажорний і мінорний лад;

- ритм – більш складні ритмічні малюнки;
- тембр – розрізняти та порівнювати звучання традиційних та нетрадиційних музичних інструментів;
- динаміку – розрізняти динамічні відтінки (голосно, помірно, тихо і т.д.).

Основною умовою засвоєння матеріалу і розвитку музичних здібностей дітей є систематичне проведення дидактичних ігор. Це викликає у дітей стійкий інтерес до музики, бажання навчатися в грі.

Після того, як діти засвоїли декілька музично-дидактичних ігор, що поєднуються однією темою або мають спільні завдання, доречно провести тематичні розваги. Такі заходи не потребуватимуть великого напруження ні з боку дітей, ні з боку музичного керівника, адже всі ігри вивчалися поступово і систематично. Наприклад, у першій молодшій групі діти ознайомлюються з дитячими музичними інструментами: барабаном, бубном, сопілкою. До цього вони вже знали брязкальця, бубонці, дзигу. Вивчивши всі інструменти, можна провести вечір загадок «Відгадай на чому граю».

Для розвитку відчуття ритму достатньо двох-трьох хвилин на початку заняття, щоб провести гру «Повтори за мною». Зрештою, музично-дидактичні ігри доречно включати у кожне музичне заняття.

Орієнтованою метою музично-дидактичних ігор є:

- розвиток пісенних навичок;
- навчання виразно співати;
- розвиток музичних здібностей (слуху, пам'яті, почуття ритму);
- ознайомлення з музичними інструментами та вокальними творами різного характеру;
- розвиток музично-слухового сприймання у процесі ритмічних рухів;
- розвиток та збагачення рухової реакції дітей, уміння погоджувати рухи з музикою;
- виховання естетичного смаку, поваги до національної та світової культури.

Музичні заняття-це неймовірно сприятливий майданчик для розвитку дітей в процесі гри. Музичний керівник має змогу активізувати творчі здібності дітей, допомогти дітям розібратися у співвідношенні звуків за висотою, розвивати в них відчуття ритму, тембровий і динамічний слух, заохочувати до самостійних дій із застосуванням отриманих знань. Музично-дидактичні ігри, які діти розучують на музичному занятті, варто використовувати й вихователю під час перебування дітей у групі, адже таким чином він зможе закріпити знання, вміння, навички дітей, набуті на музичному занятті, варіювати зміст ігор, знаходячи нові можливості розвитку дітей.

Музично-дидактичні ігри можна проводити і під час вечорів розваг, ранків, індивідуальної роботи та самостійної діяльності дітей. Їх варто використовувати, зокрема, для діагностики музичного розвитку дошкільнят під час різних видів музичної діяльності. Для кожної вікової категорії дітей можна дібрати музично-дидактичні ігри та вправи, проведення яких дозволить керівнику музичному комплексно оцінити музичні здібності вихованців, у когось з них виявити яскраве музичне обдарування, у інших-вчасно помітити й заповнити «прогалини».

Таким чином, підводячи підсумок, можна сказати, що музично-дидактичні ігри об'єднують в собі різні методи музичного виховання. Образна, ігрова форма, застосування різноманітних вправ дозволяють підтримувати у дітей інтерес до діяльності, здійснювати її успішніше (*див. Додаток Д*). Розвиток у дітей музичних здібностей повинен бути постійно в полі зору педагога, застосовуючи різні методи і засоби у навчанні, зокрема музично-дидактичні ігри.

2.3. Традиційні та нетрадиційні музичні інструменти на заняттях

Гра на музичних інструментах є одним із видів музичної діяльності, який має потужний педагогічний потенціал щодо розвитку творчих здібностей дитини та розвитку у неї музичного слуху: звуко-висотного, ритмічного, ладового, тембрального. Дитяче музикування забезпечує взаємозв'язок з іншими видами музичної діяльності, викликає у дітей позитивні емоції щодо занять музикою, та дозволяє залучити до елементарного інструментального виконавства.

За допомогою гри на традиційних та нетрадиційних музичних інструментах діти відкривають для себе світ музичних звуків, розрізняють красу їх звучання, спілкуються, фантазують та само-реалізуються, переживають музику як радість і задоволення.

Класифікацію дитячих музичних інструментів вперше було запропоновано Н. Вітлугіною. Вона поділяла інструменти на ті, які наближені до «дорослої» інструментально-виконавської практики (струнні, духові та ударні) й визначала таку їх класифікацію:

1. група струнних – цитра, домра, балалайка тощо;
2. група духових – флейта, тріола, гармоніка «Мелодія-26» тощо;
3. група клавішно-язичкових – баян, акордеон;
4. група ударних – бубон, кастаньєти, трикутник, барабан, тарілки, металофон, ксилофон, ложки, молоточки.

Навчання гри на музичних інструментах:

- сприяє вихованню відповідальності, адже формує вміння грати в ансамблі, співпрацювати одне з одним;
- допомагає долати невпевненість і нерішучість;
- розвиває музичний кругозір;

- сприяє розвитку природних здібностей та психічних процесів – відчуття ритму, музичної пам'яті, художнього смаку, творчої ініціативи, мислення, уяви тощо.

Практика сучасних дошкільних навчальних закладів у галузі дитячого інструментального музикування активно використовує засади концепції німецького композитора Карла Орфа. За педагогікою відомого композитора діти самостійно «відшуковують» музикантів у собі через гру на простих музичних інструментах, які включаються до процесу елементарного музикування. Оволодіння грою з інструментами К. Орфа діти вдосконалюють навички, набуті в роботі з мовленнєвими вправами (почуття ритму, володіння темпом, динамікою), розвивають почуття ансамблю, навчаються розрізняти звучання інструментів за тембром.

Поряд із традиційними музичними інструментами для музикування, які мають бути естетично привабливими, простими та зручними для гри, вагому роль відіграють і нетрадиційні саморобні музичні інструменти з оточуючого матеріалу тощо (*див. Додаток А*). Для їх виготовлення в нагоді може стати все:

- різний папір (целофан, пергамент, газета, гофре);
- дерев'яні кубики, котушки, палички, брусочки;
- коробочки з різних матеріалів (картонні, пластмасові, металеві, баночки від йогурту, від кіндер-сюрпризів);
- нитки прості та вовняні, дріт, тканина;
- природні матеріали: жолуді, каштани, горіхи, шишки, шкаралупи від горіхів, фісташки, різна крупа, камінці, черепашки;
- шматочки пластику, невеликі металеві предмети, ключі, дужки, палички, гайки, кільця;
- металеві банки різних розмірів;
- скляні пляшки та фужери;
- гудзики, кульки, резинки, дзвіночки, гребінці і багато іншого, з чого можна отримати звуки.

Використання нетрадиційних музичних інструментів значно розширює можливості дитячого музичного виконавства, розвиває

винахідливість, асоціативність та варіативність мислення, сприяє збагаченню музичного слуху, особливо темброво-ритмічного. На думку Т.Є.Тютюннікової, саморобні музичні інструменти відіграють надзвичайно велику роль у розвитку творчості дитини, розвиваючи в ній фантазію і бажання творити щось нове. Діти з великим задоволенням грають на таких музичних інструментах.

Ознайомлення з саморобними нетрадиційним інструментами відбувається на музичних заняттях шляхом експерименту при «видобуванні» дітьми звуку, застосовуючи задля цього різні прийоми гри на тих чи інших предметах. Ознайомлення слід починати з шумових інструментів, які не мають звукоряду, різноманітність спектру шумів порівнюють із аналогічними звуками природи – шумом вітру, шелестінням листя. Можна запропонувати дітям «пограти» на папері у різний спосіб: ритмічно м'яти, терти, рвати. Потім доцільно проаналізувати з дітьми звучання – скільки відтінків можна розрізнити у «паперовій» музиці. Діти навчаються розуміти звучання за динамічною шкалою «голосно – тихо», «повільно – швидко» і т.д.

Ознайомившись із самим інструментом можна поставити запитання дітям:

- Який він?
- Що нагадує?
- Які асоціації викликає?
- Що може зобразити голос того чи іншого інструмента?
- Наголосити, як треба поводитися з інструментом.

В подальшому, за допомогою шумових інструментів дитина може:

- грати під фонограму;
- добирати ритмічний акомпанемент дитячих пісень;
- імпровізувати звукові картини на задану тему;
- ілюструвати вірші звуками;
- створювати шумову казку.

Інсценування казок супроводжуємо відповідними шумовими звуками. Наприклад, іде дід – мішечки з крохмалем, прибігла мишка –

шурхунчики, стрибає жабка – коробочка, скаче зайчик – ксилофон, вовк – кастаньєти, йде ведмідь – барабан, собака – молоточок, звірі розбіглися – спільна гра всіх інструментів.

Саморобні музичні інструменти можна використовувати у різних видах музичної діяльності. Найбільш улюбленим для дітей видом музичної діяльності є гра в ансамблі чи оркестрі. Це підвищує інтерес дошкільнят до занять, сприяє розвитку музичної пам'яті, уваги, допомагає долати надмірну скутість, соромязливість. В грі на дитячих музичних інструментах розвиваються і реалізуються природні музичні здібності та виконавське вміння.

Створення оркестру можливе за умов довготривалої кропіткої роботи керівника музичного щодо формування у дітей здатності до точного відтворення ритмів та простих мелодій. Крім того, виступи оркестру завжди додають яскравості святковим ранкам і розвагам.

Різновиди дитячих оркестрів, які використовуються в традиційній музичній практиці дошкільного навчального закладу є наступні:

1. шумові – на основі ударних інструментів, що не мають звукоряду;
2. ансамблеві – на основі однакових або однотипних музичних інструментів;
3. змішані – на основі музичних інструментів з різних груп – ударних та духових.

В останні роки набули актуальності нові різновиди оркестрів з нетрадиційними музичними інструментами, такі як:

- водяний – лійки з водою, стакани з трубочками для коктейлів;

- горішковий – різноманітні інструменти з шкаралупи горіхів, фісташок;

- скляний-зі скляних паличок на вішачках, фужери;

- шумовий – маракаси із різними наповнювачами, брязкальця, наповнені контейнери з-під кіндер-сюрпризів;

- посудний – ложки, тертки, кришки з каструль;

- дерев'яний – саморобні ксилофони, коробочки, кубики,

колотушки;

- металевий – традиційний металофон, трикутники, дзвіночки, вішачки з підвішеними ключами, цвяхами;

- паперовий – листки паперу.

Підсумовуючи, слід сказати, що проявлення музично-творчих дій дітей залежить від середовища, у якому відбувається навчання. Організовуючи роботу з дітьми слід використовувати музичні інструменти прості в освоєнні, забезпечуючи легкість та свободу ігрових маніпуляцій з ними. Цим умовам відповідають «орфівські» інструменти разом із різноманітними нетрадиційними шумовими.

2.4. Імпровізація, «моделі» – основа творчої діяльності

Формування музичних здібностей у дітей – це поступовий цілеспрямований вид діяльності, який залежить від освоєння дітьми відповідних поставлених завдань. Адже безпосереднє становлення дитини як музиканта в Орф-педагогіці відбувається в процесі вивчення та творчої інтерпретації музичних творів через спів, гру на елементарних музичних інструментах та імпровізацію.

Музична імпровізація, на думку Ю. Келдиша, розуміється як особливий вид художньої творчості, у якому музичний твір створюється безпосередньо в процесі його виконання. Тому найглибшим змістом імпровізаційного музикування являється можливість дітей творити, діяти та досліджувати. Імпровізуючи, діти розвиваються творчо, вдосконалюють свої навички, розвивають уяву, фантазію, формують самостійність. Цінність імпровізацій в роботі з дітьми не тільки в умінні створювати музичні композиції, а й бажанні та готовності до вдосконалення, урізноманітнення, передання свого бачення і емоцій на певний музичний малюнок. Імпровізуючи, діти поступово оволодівають музичною мовою, правилами гри на музичних інструментах, вмінням володіти жестами, рухами, набуваючи певний досвід.

Б. Асаф'єв зазначав: «Як тільки у дітей накопичується певна достатня якість слухових вражень, необхідно пробувати з ними імпровізувати».

Так на четвертому році життя переважна більшість дітей знаходиться на самій ранній стадії розвитку музично-творчих здібностей. Їх спроби імпровізувати мають ще пошуковий характер. В процесі роботи слід спочатку навчити дітей

відтворювати певні звуки за допомогою музичних інструментів (дощ, шум листя, ходьба тварин, їх поведінка тощо), це допоможе ознайомити дітей з різними регістрами (низьким – високим, тоненьким – грубим і т.д.). Подібні шаблони служать як слухова наочність.

Поступово оволодіваючи певними навичками, наступним кроком є музична імпровізація казок, коли діти більш свідомо ставляться до цього виду діяльності, слідкуючи за сюжетом казки включаються в спільну гру. На цьому етапі приділяємо більшу увагу ритмічному розвитку. В подальшому зміст музичних імпровізацій у дітей збагачується на основі набутого досвіду, тому, відповідно, використовуються складніші музичні прийоми та форми роботи.

Існують основні види імпровізації:

- вільна імпровізація – створення звуку;
- темброво-ритмічна імпровізація – озвучування творів;
- вокально-ритмо-мелодійна імпровізація – створення дітьми мелодій;
- пластична імпровізація – створення образу музичного твору в русі.

Вільна імпровізація стала головним пунктом «орфівського заняття». Хоча найпростіші ритми й мелодії були доступним елементарним матеріалом, імпровізація вимагала виявлення фантазії, яку слід було пробудити. К. Орф слушно підкреслював, що ніщо не вимагає такої ретельної підготовки, як проведення творчих імпровізаційний вправ.

Організовуючи *темброво-ритмічну імпровізацію* педагог долучає дітей до спільного музикування, створення акомпанементу до твору або пісні. Імпровізація дітей щодо створення мелодій розвиває їх фантазію, уяву та творчість, яку

дитина відтворює у звуках на музичних інструментах чи ритмічно відображає свій малюнок за допомогою жестів.

Пластична імпровізація допомагає виконувати певні завдання за допомогою рухів, наприклад, зображаючи птахів, тварин, природні явища, типи характеру людей, певні образи і т.д.

Займаючись систематично, імпровізуючи, діти розвивають у собі бажання експериментувати за допомогою голосу, інструментів та рухових жестів. У цьому допоможуть розроблені керівником музичним певні моделі. *Модель в роботі з дітьми* – це ігрові прийоми, на основі яких формуються певні завдання з послідовним їх ускладненням. Наприклад, ознайомлення з паличками.

Діти, які вони (палички)? Як ними користуватися? *(відповіді дітей)*

За допомогою паличок ми створюємо певний звук!

А я вмію грати паличками так! *(показую)*

А як грає Таня? *(дитина показує)*

А Саша може грати по-іншому? *(дитина грає)*

А тепер пропоную Олі простукати ритмічно за допомогою паличок своє ім'я! *(дитина виконує своє завдання)* і т.д.

Створюючи певні моделі в роботі з дітьми може підійти будь-який матеріал – папір, вода, каштани, горішки, ложки, молоточки, традиційні та нетрадиційні музичні інструменти.

Наведемо декілька прикладів-моделей на основі ритмічних ігор та вправ.

РИТМІЧНІ КРАПЛИНКИ

Мета: розвивати почуття ритму, слухову увагу; закріплювати прийоми гри на паличках, маракасах; засвоювати поняття динамічних відтінків у музиці; виховувати почуття «оркестру»; збагачувати емоційний світ дітей.

Ритмічний малюнок педагог вибирає залежно від вікових можливостей вихованців.

Вийшов дощик погуляти: *(стукають паличкою об паличку)*

Крап-крап-крап, крап-крап-крап. *(дзвіночки)*

Почав краплі розганяти: *(стукають паличкою об паличку)*

Крап-крап-крап, крап-крап-крап. *(дзвіночки)*

Усі крапельки із хистом: *(стукають паличкою об паличку)*

Крап-крап-крап, крап-крап-крап. *(дзвіночки)*

Виграють, немов артисти: *(стукають паличкою об паличку)*

Крап-крап-крап, крап-крап-крап. *(дзвіночки)*

Мікрофон взяли краплинки: *(стукають паличкою об паличку)*

Крап-крап-крап, крап-крап-крап. *(дзвіночки)*

Продовжуючи гру можна ускладнити завдання дітей, замість паличок на першу фразу запропонувати маракаси, а палички поєднати із дзвіночками.

Одна тихо так співала: *(маракаси)*

Крап-крап-крап, крап-крап-крап. *(палички, дзвіночки)*

Бо вона переживала: *(маракаси)*

Крап-крап-крап, крап-крап-крап. *(палички, дзвіночки)*

Каже крапелька: «Боюся!» *(маракаси тихо)*

Крап-крап-крап, крап-крап-крап. *(палички, дзвіночки)*

Ще із вами намочуся *(маракаси тихо)*

Крап-крап-крап, крап-крап-крап. *(палички, дзвіночки)*

Парасольку відкривай *(маракаси)*

Крап-крап-крап, крап-крап-крап. *(палички, дзвіночки)*

Дуже голосно співай! *(маракаси)*

Крап-крап-крап, крап-крап-крап. *(палички, дзвіночки)*

Цю «модель»-гру можна проводити з різноманітними ударними або шумовими інструментами, поєднуючи їх з рухами та співом дітей.

Модель «ЧОК, ЧОКІ-ЧОК»

Діти сидять у колі, у кожного в руках палички.

Чок, чокі-чок (*три постукування по паличках*)

Будуємо місток (*тертя палички об паличку*)

По місточку ми підемо (*удари паличок по підлозі*)

Друзів ми собі знайдемо (*перехресне стукання паличками*)

Чок, чокі-чок (*три постукування*)

Пізніше додаємо звучання ще якогось інструмента (ксилофона), який посилює єдність учасників у спільні дії. Наступним кроком може бути імпровізація з іншими музичними інструментами.

Залучення дитини до музичної творчості є активним способом пізнання закономірностей музичної мови, ефективним методом формування комплексу музичності в цілому.

Отже, можна впевнено стверджувати, що музично-виховна система Карла Орфа є хорошою базовою основою для розвитку музичних здібностей дітей з раннього дитинства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вовченко О. Особливості використання музично-ритмічних занять як засобу корекції психофізичного розвитку дітей / Особлива дитина : Навчання і виховання. Науковий, навчальний, інформаційний журнал. – 2016. № 2. – с. 28–33.
2. Вусик Т. «Дощу секрети хочу взнати». Конспект інтегрованого музичного заняття за методикою Карла Орфа для дітей старшої групи // Музичний керівник. – 2015. № 9. – с. 20–26.
3. Завалко К., Фір С. Основи Орф-педагогіки : Навч.-метод. посібник. – Чернігів : ПАТ ПВК «Десна», 2018. – 162 с.
4. Задніпровська Л. Інструменти від Феї : як виготовити та презентувати // Музичний керівник. – 2019. № 2. – с. 33–39.
5. Кузава І. Б. Мистецтво в корекції розвитку дошкільників з психофізичними вадами : Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. – Луцьк, ВНУ ім. Лесі Українки, 2011. – 104 с.
6. Леонтєва О. Г. Карл Орф. – Москва, «Музыка», 1984. – 334 с.
7. Ростовський О. Я. Теорія і методика музичної освіти : Навч.-метод. посібник. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан 2011. – 640 с.
8. Тарасенко Н. В. Сонячна дитина / Дитина з особливими потребами. Інклюзивна освіта. Дефектологія. Корекційна педагогіка. – 2016. №4. – с. 14–15.
9. Теорія та методика музичного виховання дітей дошкільного віку : Навч. посібник / С. І. Матвієнко. – Ніжин. – НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 297 с.
10. Фір С. Повертаємо моду на Орфа // Музичний керівник. – 2018. № 9. – с. 24–26.
11. Черкасов В. Теорія і методика музичної освіти : Навч. посібник. – К., 2016. – 239 с.
12. Шараєвська І., Степаненко Н. Мовленнєві та музично-рухові вправи за системою Карла Орфа // Музичний керівник. – 2011. № 3. – с. 9–14.

ДОДАТКИ

Додаток А

Групи дитячих музичних інструментів

Ударні

Барабан

Бубон

Кастаньєти

Круговий ксилофон

Ложки

Молоточок

Палички

Трикутник

Ударно-мелодійні

Гlockеншпиль

Ксилофон

Металофон

Шумові (традиційні)

Брязкальця

Бубонці

Дзвіночки

Маракаси

Шейкери

Калаталочка
(тон-блок)

Тріскачка

Деркач

Тамбурин

Шумові (нетрадиційні)

Свистульки

Фісташкові
намистинки

Трубочки

Шейкери

Шурхунчики

Маракас

Шумівка

Кастаньсти-«гудзички»

Трубочка-гармонь

Духові

Кларнет

Мелодика

Сопілка

Саксофон дитячий

Флейта

Струнні

Арфа

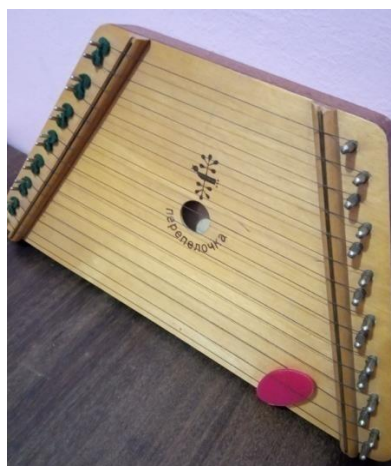
Бандура

Гітара дитяча

Гуслі

Цимбали

Мовні вправи
з використанням елементів методики Карла Орфа

ЗАРЯДКА

Там-там-тара-рам! *(плескають у долоні)*
У кімнаті шум і гам! *(тупають ногами)*
Всі звірята позбирались *(імітують «привітання» руками)*
На зарядку шикувались. *(марширують на місці)*
Ось ведмідь клишоногий *(імітують ходу ведмедя)*
Вивертає смішно ноги.
Бджілка весело літає *(імітують політ бджілки)*
І на квітах мед збирає.
Дзьоб-дзьоб, чап-чалап! *(високо піднімають ноги)*
Журавель шукає жаб.
Жабка-скрекотушка *(стрибають на місці)*
Упіймала мушку.
Киця спинку вигинає, *(вигинають спинки)*
Сіру мишку виглядає. *(приставляють руки до чола)*
Сидить тихо шкрябунець –
(приставляють пальчик до губ, промовляють тс-с-с)
Тут зарядочці кінець! *(плескають у долоні)*

РАНОК

(рухливо-мовленнєва гра)

Ми раненько прокидались,
Бо в садочок всі збирались. *(потягуються)*

Вмили личка, мили вушка –
Ми ж маленькі чепурушки. *(вдають, ніби умиваються)*
Зубки чистили швиденько, *(вдають, ніби чистять зуби)*
Одягалися чистенько. *(імітують одягання)*

Поспішили у садочок

Через річечку і місточок. *(йдуть)*

А в садочку привітались:

«Добрий день! Ви зачекались?». *(вітаються)*

В щічку маму цілували, *(шлють повітряні поцілунки)*

І рідненькій так сказали:

«Не хвилюйся ти за нас – *(хитають пальчиком)*

Все в садочку буде «клас!». *(показують «клас!»)*

РІВНИМИ ДОРІЖКАМИ

(музично-ритмічна вправа)

1. Рівними доріжками *(діти йдуть звичайним кроком)*

Швидко ходим ніжками:

Топ-топ, топ-топ... *(тупають)*

2. Ми сьогодні не малята, *(ставлять руки на пояс)*

А справжнісінькі звірята: *(виконують «дріботушечки»)*

Плесь-плесь, плесь-плесь... *(плескають у долоні)*

3. Ой, які ми зайченята,

(приставляють руки до голови, як довгі вуха)

Ми стрибаємо завзято:

Скік-скік, скік-скік... *(підстрибують)*

4. Всі ведмеді – вайлуваті, *(йдуть, як ведмеді)*

А кружляють так завзято:

Туп-туп, туп-туп... *(кружляють, тупцяючи)*

5. А лисичка так ступає, *(ставлять руки на пояс)*

Наче слід свій замітає: *(йдуть навшпиньках)*

Ось так, ось так-так... *(кружляють)*

ДОЩИК

Крапля раз, крапля два, *(стукають пальцем по долоні)*
Дощик землю полива. *(оплески над головою)*
Хай гарненько виростає
Після дощику трава. *(оплески по колінах)*
Крап, крап, крап, крап, крап, *(пальцем по долоні)*
Дощику, ти припускай. *(клацання пальцями)*
Крап, крап, крап, крап, крап,
Парасольки розкривай.
Дощ іде, ну то й що *(ритмічно тупають)*
Гумові в нас чобітки – он які! *(виставляють по чергово ніжки)*
У калюжу не впаду
Я її перестрибну. *(«перестрибують калюжі»)*

ВІТЕР-ПУСТУНЕЦЬ

(мовна вправа для дітей з особливими освітніми потребами)
Вітер віє у садочку
Шурхотить поміж листочків, шу-шу-шу
(дмухають у невеличку пляшку)
Вітер свище, ще й гуде
Деревце додолу гне, гу-гу-гу
(дмухають у невеличку пляшку)
Розійшовся шалапут,
Завиває там і тут
(дмухають у невеличку пляшку)

ДОЩИК

(мовна вправа для дітей з особливими освітніми потребами)
Загриміло блиснуло в далині:
Бух-бух-бух
(стукають долонею по барабану)
Покотились крапельки по вікні
Крап, крап, крап,
(злегка стукають паличкою по металофону)

З ринви вже вихлюпує водограй
Хлюп, хлюп, хлюп
(швидко і гучно стукають паличкою по металофону)
Побіжу під дощик я. Доганяй!
(плескають у долоні на кожен склад слова)

КРАБИ В МОРІ

(мовна вправа – пальчикова гімнастика)

Краби в морі пропливали *(рухають пальцями в повітрі)*
На пісочок вибігали
Швидко всі вперед побігли *(імітують біг пальцями)*
Зупинилися і застигли *(зупинили рухи пальців)*
Жарко їм на суходолі *(повернули долоню пальцями вгору)*
Краще їм усім у морі. *(імітують біг назад)*

КИЦЯ

(забавлянка)

Сіра кия милася *(вмивають личко)*
У вікно дивилася *(прикладують долоню до очей)*
Хвостиком махала *(роблять пружинку)*
Кошенят чекала *(плескають у долоні)*
Де ж твої малята – *(розводять руками)*
Сірі кошенята? *(плескають у долоні)*
Час уже їм спати – *(складають долоні разом)*
Сірим кошенятам. *(присідають)*

НЕ ЙДИ, НЕ ЙДИ, ДОЩИКУ

Не йди, не йди, дощику, *(сварять пальцем)*
Крап, крап, крап, крап, *(плескають у долоні)*
Зварю тобі борщику *(клацають пальцями)*
Так, так, так, так *(плескають у долоні)*
Та поставим на горі, *(оплески вгорі)*
Крап, крап, крап, крап, *(плескають у долоні)*

Щоб не з'їли комарі *(плескають по колінах)*
Так, так, так, так. *(тупають ніжками)*

ТУК-ТУК-ТУК

(мовна розминка у формі діалогу)

Діти: Тук-тук-тук! *(стукають кулачком в кулачок)*

Керівник музичний: Може дятла стук?

Діти: Туру-туру-туру-ку! *(плескають долонями по колінах)*

Керівник музичний: Це зозуленька в гайку!

Діти: Ку-ку-ку-ку! *(імітують кування зозулі)*

Енді-бренді, енді-трік! *(плескають у долоні)*

Керівник музичний: Скаче зайчик: скік та скік.

Діти: Скік-скік-скік-скік *(стрибають)*

Фути-нути, фути-чок.

Керівник музичний: Це колючий їжачок.

Діти: Пих, пих, пих *(гладять долоньками щічки)*

Еники, беники, еники-ком

Керівник музичний: Йде ведмедик за медком.

Діти: Туп-туп-туп-туп *(тупають ніжками)*

Чау-чау, чау-тів

Керівник музичний: Тут горобчик прилетів.

ЧИМЧИКУЄ ГОРОБЕЦЬ

(слова Н. Гуркіної)

Чимчикує горобець *(діти стукають по колінах кулачками)*

По асфальту навпростець,

До домівки поспішає *(роблять ковзні оплески)*

На автівки не зважає. *(імітують руками рух водія)*

Не боїться горобець *(стукають по колінах кулачками)*

Прямувати навпростець,

На зелений він крокує *(тупають ногами)*

Зебри – рисочки рахує.

(будують драбинку руками перед грудьми)

ЗАЙЧИЧОК

(слова О. Кротюк)

У нашого зайчика *(стрибають на двох ногах)*
Не вуха, а вушечка *(показують руками «вушка»)*
Не лапи, а лапоньки *(показують руками «лапки»)*
Не хвіст, а хвостичок *(розводять руки в сторони)*
Він у нас не сірий, *(стукають кулачками по колінах)*
А лиш-бо сіренький
Ось такий наш зайчичок *(плескають у долоні)*
Бо іще маленький. *(присідають)*

ЙШЛА СИНІЧКА ДО КРИНИЧКИ

(слова Ганни Чубач)

Йшла синичка до кринички
(тупають ногами, плескають долоньками по стегенцях)
Загубила черевички *(нахиляються, плескають по черевичках)*
Кіт ішов та й знайшов *(тупають ногами)*
У торбинку поклав *(шух-шух-шух)*
Під лопух заховав *(закривають очі долонями)*
Щоб вітер не здув *(дують «вітерцем»)*
І хтось інший не взув. *(плескають у долоні)*

СОРОКА

У сороки, у сороки *(плескають по стегнах)*
Чорний хвіст і білі боки
(крутять хвостом, плескають по стегнах)
Цупкі лапки, аж колючі *(пальцями показують цупкість)*
А язык, язык скрекучий *(пальцями до щічок)*
Скрекеке, скрекеке, скрекеке. *(махують крилами)*

ЗАЙЧЕНЯТКО

(слова С. Криворученко)

Зайченятко сіре, сіре *(показують руками «вушка»)*
Взимку стане білим-білим *(плескають у долоні)*

По горбочкам все стрибає *(підстрибують на двох ногах)*
Всіх навколо звеселяє *(виляскують пальцями)*
Має вушка, має хвостик *(ковзні оплески руками)*
І, як гудзик, гарний носик *(труть носик)*
Лапками дріб вибиває *(роблять дрібушечки)*
І морквинку полюбляє. *(удають, ніби гризуть морквинку)*

ВЕСЕЛІ ДОШКІЛЬНЯТА

Ми веселі дошкільнята –
Життєрадісні малята! *(показують на себе)*
На місці геть не сидимо,
Усе кудись ми біжимо. *(виконують біг на місці)*

Стрибаємо, як м'ячики, *(стрибають)*
Їмо супи й калачики. *(гладять животики)*
То граємось на килимочку, *(присідають)*
Йдемо на прогулянку в садочку. *(йдуть на місці)*

Нам до снаги – босоніж по травичці, *(біг на місці)*
А ще купатися у річці. *(вдають, ніби плавають)*
До спорту всі ми небайдужі, *(заперечують пальчиком)*
А тому веселі й дужі. *(піднімають і згинають у ліктях руки, демонструючи силу)*

СНІГ

(ритмо-мовленнєва вправа)

Діти ритмічно промовляють текст, створюючи звуковий супровід до нього за допомогою мішечків з крохмалем.

Як на гірці – сніг, сніг,
(діти ритмічно і швидко зминають мішечки з крохмалем)
І під гіркою – сніг, сніг,
На ялинці – сніг, сніг,
Під ялинкою – сніг, сніг.

Там в барлогу спить ведмідь.

(діти кладуть голови на складені долоні)

Тихше, тихше, не шуміть! *(діти прикладають пальці до вуст і качають головами з боку в бік)*

МУРЧИК

(слова М. Підгірянки)

Скочив котик, *(діти плескають у долоні)*

Сів на плотик. *(діти плескають по колінах)*

Миє ротик

(діти імітують рухи кошеняти, яке миє лапкою ротик)

І животик. *(діти легенько плескають долонями по животиках)*

Він біленький

(діти шурхотять долоньками, потираючи їх одна об одну)

І чистенький, –

Гарний мурчик

Мій маленький. *(діти стукають вказівним пальчиком однієї руки по долоні другої руки, потім міняють руки)*

ПРИВІТАННЯ

Одне одного вітаєм *(плескають в долоні)*

Руки високо здіймаєм! *(клацають пальцями)*

Всіх ліворуч привітаєм, *(махують лівою рукою)*

Всім праворуч помахаем, *(махують правою рукою)*

Здрастуй, ранок, здрастуй, день, *(тупають ногами)*

Ми вітаємося так щодень! *(махують двома руками)*

БАРАБАНИ Б'ЮТЬ

Тра-та-та, бум-бум *(плескають, кулачки)*

Що за шум, що за шум? *(клацають пальцями)*

Барабани б'ють, б'ють *(грають на бубнах)*

Киці спати не дають. *(бубонці)*

Кицю, киценько, вставай *(оплески по колінах)*

Починаєм карнавал. *(маракаси)*

ДОЩИК

Дощик-дощик, досить лити *(паличками стукають)*

Кап-кап-кап-кап *(дзвіночки)*

Діточок малих мочити *(палички стукають)*

Кап-кап-кап-кап *(дзвіночки)*

Чуєш, сонечко встає *(палички стукають)*

Там-там-там-там *(металофон)*

Нам тепло своє дає *(палички стукають)*

Тут-тут-тут-тут *(бубон)*

Дощик-дощику, іди *(палички стукають)*

Туп-туп-туп-туп *(барабан)*

Тепле сонечко прийде *(палички стукають)*

Так-так-так-так. *(всі інструменти)*

ЇЖАЧОК І БАРАБАН

З барабаном їжачок, *(плескають одні дітки по колінках)*

Бум-бум-бум! *(другі діти грають на барабані)*

Має безліч голочок, *(по колінках оплески)*

Бум-бум-бум! *(грають на барабані)*

Дуже яблучка любив він, *(по колінках оплески)*

Бум-бум-бум! *(барабан)*

Барабан в саду згубив, *(оплески)*

Бум-бум-бум! *(барабани)*

Вночі яблука упали, *(оплески)*

Бум-бум-бум! Бум-бум-бум! *(барабани)*

Гучні звуки пролунали, *(плескають в долоні)*

Бум-бум-бум! Бум-бум-бум! *(барабани)*

Зайці сильно налякались, *(плескають в долоні)*

Бум-бум-бум! *(барабани)*

За кущем вони сховались. *(клацають пальцями)*

Бум-бум! Бум-бум-бум! *(барабани)*

Дитячий фольклор з використанням елементів
методики Карла Орфа

— * — * — * —

Диби-диби, диби-би (*крокують на місці*)
Пішла баба по гриби (*оплески по колінках*)
А дід по опеньки (*крокують на місці*)
В неділю раненько (*оплески*)

— * — * — * —

Печу, печу хлібчик (*бокові оплески*)
Дітям на обідчик (*притупи*)
Беру, беру бабку (*бокові оплески по стегнах*)
Кладу на лопатку
Шусть у піч! (*руки вперед*)
Шусть у піч!

— * — * — * —

Гоп-гоп-гоп! Ту-ту-ту! (*стрибки, тупає ніжка*)
Варим кашку круту, (*імітація помішуванні каші*)
Підливаєм молочка (*руки вперед*)
Нагодуєм козачка (*погладжування живота*)
Гоп-гоп-гоп! Ту-ту-ту! (*оплески у долоньки, оплески по колінах*)

— * — * — * —

Сорока-ворона (*оплески*)
На припічку сиділа (*оплески по колінках*)
Діткам кашку варила
Ополоником мішала (*рукою імітують помішування*)
Діток годувала (*оплески по стегнах*)
— Оцьому дам, оцьому дам (*бокова присядка*)
І цьому дам, а цьому не дам.
Цей дров не рубав, (*тупають ніжками*)

Води не носив,
Хати не топив.
Шуги, шуги полетіли (*імітують руками крила*)
На голівку сіли. (*присіли*)

— * — * — * —

Іди, іди, дощину, (*руки вперед, долоньками просять дощик*)
Зварим тобі борщину, (*на долоньці водять кулачком*)
Поставимо в кутику (*руками показуємо куточок*)
На терновім прутину.
Хлюп-хлюп-хлюп-хлюп! (*тупають ніжками*)

Іди, іди, дощину, (*руки вперед, долоньками просять дощик*)
Відром, цебром, дійницею,
(*дві руки з'єднали в коло перед собою*)
Холодною водицею
Над нашою пащицею (*розкрили ручки*)
Хлюп-хлюп-хлюп-хлюп! (*тупають ніжками*)

Іди, іди, дощину, (*руки вперед, долоньками просять дощик*)
Зварим тобі борщину, (*на долоньці водять кулачком*)
Собі зварим кашки (*кругові рухи по животі*)
Стрибати гопашки.
Гопа-гопа, гопашечки (*стрибають*)
Наїлися вже кашечки! (*руки вверх, радіють*)

— * — * — * —

Ой, до нори, мишко, до нори (*біжать на місці*)
Та до золотої комори!
Моторненька мишка утіка, (*оплески у долоньки*)
А ледачий котик не спійма, (*оплески по колінках*)
А ледача мишка не втече, (*стрибають*)
А моторний котик дожене. (*біжать на місці*)

— * — * — * —

Ой, у полі жито, сидить зайчик
(сидять на підлозі, ніжки вперед, ручки позаду)
Він ніжками чеберяє. (стукають ніжками по чергово)
Коли б такі ніжки мала,
(витягують по чергово носочки, вперед–назад)
То я б ними чеберяла,
Як той зайчик. (стрибають)

Ой, у полі просо, сидить зайчик (встають на ніжки)
Він ніжками чеберяє.
Коли б такі ніжки мала, (тупають)
То я б ними чеберяла,
Як той зайчик. (стрибають)

Ой, у полі гречка, сидить зайчик (крокують на місці)
Він ніжками чеберяє.
Коли б такі ніжки мала,
(виставляють ніжку по черзі, праву, а потім ліву)
То я б ними чеберяла,
Як той зайчик. (плескають у долоньки)

— * — * — * —

Був собі журавель
Та й журавочка.
(діти стоять парами, личком один до одного,
граються долоньками)
Наносили сінця (плескають перед собою)
Повні ясельця.
Наша пісня гарна нова (перебігають до іншого учасника)
Починаймо її знову.

Щебетала пташечка (*імітують крильця, руками вверху–вниз*)
Під віконечком,
Сподівалась пташечка (*крокують на місці*)
Весни з сонечком.
Прилинь, прилинь, чаронько, (*стрибають*)
Весна-красная,
Як легенька хмаронька (*стукають по стегнах, руки внизу*)
В небі ясная.

Вбери степи травами, (*присідають*)
Вквітчай ніжними,
Потоки – купавами білосніжними, (*встали, плескають*)
Осип луки перлами, (*руки вперед, повороти долоньками*)
Скропи росами,
Розлийся джерелами стоголосими! (*плескають*)

Музично-дидактичні ігри

Гра «МУЗИЧНЕ ЛОТО»

Матеріал: картки за кількістю гравців, на кожній з яких намальовано п'ять лінійок (нотний стан), кружечки-ноти; дитячі музичні інструменти (балалайка, металофон, музичний трикутник).

Хід гри

Дитина – ведучий на одному з інструментів грає мелодію вгору, вниз або на одному звуці. Діти повинні на картці викласти ноти-кружечки від першої лінійки до п'ятої, або від п'ятої до першої, або на одній лінійці. Гра проводиться у вільний від занять час.

Гра «НАШ ОРКЕСТР»

Матеріал: дитячі музичні іграшки та інструменти (домри, балалайки, дудочки, дзвіночки, бубни, музичні трикутники), велика коробка.

Хід гри

Педагог повідомляє дітям, що у дитячий садок прийшла посилка, показує її, дістає музичні інструменти і роздає їх дітям (попереднє ознайомлення з кожним інструментом проводиться на музичному занятті). Діти грають на цих інструментах так, як їм хочеться. Ця ігрова ситуація може бути використана на святковому ранку. Після «творчої гри» дітей керівник музичний пропонує послухати, як грає оркестр вже підготовлених дітей.

Гра «ВИЗНАЧ ІНСТРУМЕНТ»

Матеріал: металофон – 2 шт., ксилофон – 2 шт., дзвоник – 2 шт., дерев'яні ложки – 4 шт.

Хід гри

Двоє дітей сидять спинами одне до одного. Перед ними на столах лежать однакові інструменти. Одна дитина виконує на будь-якому інструменті ритмічний малюнок, друга – повторює його на такому самому інструменті.

Якщо дитина правильно виконує музичне завдання, то всі діти плескають у долоні. Після правильної відповіді гравець має право загадати наступну загадку. Якщо дитина припустилася помилки, то вона сама слухає завдання.

Гра «НАША ПОДОРОЖ»

Матеріал: металофон, бубон, музичний трикутник, ложки, музичний молоточок, барабан.

Хід гри

Керівник музичний пропонує дітям придумати невелику розповідь про свою подорож, яку можна зобразити на якому-небудь музичному інструменті. Наприклад, Оля вийшла на вулицю, спустилася по сходах (грає на металофоні). На вулиці дітки скакали ось так (ритмічно вдаряє у барабан) і т.д.

Гра «МУЗИЧНИЙ МАГАЗИН»

Матеріал: інструменти (металофон, брязкальця, маракаси тощо).

Хід гри

Дитина-покупець просить послухати звучання інструмента, який вона хоче придбати. Дитина-продавець повинна зіграти на цьому інструменті нескладний ритмічний малюнок або мелодію знайомої пісні. Самі покупці можуть спробувати звучання інструмента. Гра допомагає розвитку самостійної діяльності дітей.

Гра «ВІДГАДАЙ, НА ЧОМУ ГРАЮ»

Матеріал: музичні інструменти за вибором керівника музичного (традиційні та нетрадиційні музичні інструменти).

Хід гри

Педагог за ширмою грає на інструменті, після програвання дитина називає, на якому інструменті грає дорослий.

Гра «ШТРИХИ В МУЗИЦІ»

Матеріал: записи різнохарактерних творів або металофон, ксилофон, круговий ксилофон.

Хід гри

Діти рухаються по колу під музику. Під час «легато» – йдуть по колу, під час «стаккато» – роблять підскоки на двох ногах із просуванням вперед. Під час зміни темпу змінюється характер руху. Із прискоренням діти переходять на біг, з уповільненням – йдуть приставним кроком уперед. Музичний супровід і відповідні до нього рухи можна змінювати.

Гра «ЩО ЗАЙВЕ»

Матеріал: великі картки із зображенням музичних інструментів або самі інструменти.

Хід гри

Керівник музичний показує картки або музичні інструменти, діти визначають до якої групи інструментів вони належать (духові, струнні, ударні, клавішні, шумові).

Гра «РОЗКАЖИ ПРО МЕНЕ»

Матеріал: музичні інструменти (за вибором керівника музичного).

Хід гри

Керівник музичний роздає інструменти. Діти мають розповісти про музичний інструмент, його ознаки та призначення.

Гра «СПІВАЄМО І ГРАЄМО»

Матеріал: диск із записом музичного твору, дитячі музичні інструменти, шумові інструменти.

Хід гри

Ігрова ситуація. Запропонуйте дітям під час співу підігравати на музичних або шумових інструментах.

Насамперед варто подумати, де повинні звучати інструменти, яким має бути їхнє звучання. Поступово, з набуттям навичок гри на

дитячих музичних інструментах та у шумовому оркестрі діти зможуть інсценувати пісні, поєднуючи спів, рух та гру в оркестрі.

Гра «ПОВТОРИ НА ІНСТРУМЕНТІ ЗА МЕТРОНОМОМ»

Матеріал: метроном, барабан, бубон.

Хід гри

Керівник музичний пропонує дітям пограти з метрономом. Виставляє швидкий темп – хлопчик відтворює пульсацію на барабані. До нього приєднуються всі хлопчики й плескають у долоні. Відтак керівник музичний виставляє повільний темп – дівчинка повторює пульсацію на бубні. Відтак усі дівчатка роблять це разом з нею, плескаючи у відповідному темпі. Наостанок керівник музичний закріплює знання дітей і запитує:

Як називається музичний годинничок? (*метроном*)

Що він відстукує? (*музичний темп*)

Що таке темп? (*швидкість музики*)

Які темпи відстукували? (*швидкий, повільний і середній*).

Гра «ЛУНА»

Матеріал: музичні інструменти (за вибором керівника музичного).

Хід гри

Керівник музичний плескає ритмічний малюнок, а дитина повторює його за педагогом. Ритмічний малюнок можна продовжувати і ускладнювати, можна відтворювати на різних музичних інструментах (традиційних та нетрадиційних).

Конспекти занять

Традиційне музичне заняття для дітей І молодшої групи

Мета: впроваджувати використання на занятті з дітьми елементів методики Карла Орфа, розвивати темброве відчуття, ритм, бажання грати на музичних інструментах.

Хід заняття

(Під музику веселого маршу діти заходять до залу)

Керівник музичний: Добрий день, діти! Поки я чекала вас і готувалася до заняття, до залу забігло маленьке кошенятко. Ось воно! *(показ іграшки)* Воно дуже просилося погратися з вами у залі.

Керівник музичний: А як мурчить маленьке кошеня? *(діти виконують, керівник музичний наголошує, що голосок у кошенятка тоненький)*

Керівник музичний: А як мама-кішка? *(діти виконують, керівник музичний наголошує, що голос киці-мами грубий)*

(Робота над розвитком тембрового відчуття)

Керівник музичний: Малята, а давайте покажемо нашому кошеняті, як ми вміємо крокувати.

Вправа «ОСЬ ЯК МИ УМІЄМО»

(музика О. Тілічеєвої)

1. Ось крокують ніжки – топ, топ, топ!

Прямо по доріжці – топ, топ, топ!

Нумо, веселіше – топ, топ, топ!

Йдемо сміливіше – топ, топ, топ!

2. Ось крокують ніжки – топ, топ, топ!

Прямо по доріжці – топ, топ, топ!

Чобітки новенькі – топ, топ, топ!

Йдемо веселенько – топ, топ, топ!

Стоп!

(Вправляння дітей у крокування за ведучим під музику)

Керівник музичний: Малята, тс-с-с...

Кошенятко стомилося,
У куточку розмістилося,
У клубочок згорнулося,
Спатоньки надумалося.

А щоб нам його не розбудити послухаємо колискову.

Слухання «Коліскова»

(Визначаємо з дітьми, що під колискову можна спати, мелодія ніжна, спокійна)

Керівник музичний: Подивіться, кошеня прокинулось,
у віконечко задивилось,
А там крапельки-краплиночки
Зі стріхи капають нам на потіху.

Керівник музичний: Діти, а давайте покажемо котику як капають краплинки. *(діти пальчиком стукають по долоньці)*

Крап-крап-крап *(повільно)*

Крап-крап-крап-крап-крап *(швидко)*

Керівник музичний: А ще ми можемо показати, як стрибають краплинки за допомогою паличок! *(роздача паличок)*

(Діти за допомогою паличок вистукують ритм)

А ось краплинок стало менше. *(діти стукають повільно)*

Керівник музичний: Подивіться, малята, наші краплинки стали сніжинками, бо замерзли. А ми знаємо пісеньку про сніжинки, давайте її заспіваємо нашому котику.

Пісня «На галявку, на лужок...»

(За вибором керівника музичного)

Яка весела пісенька, вона сподобалася котику, аж захотілося потанцювати.

Танець «ЧОК ТА ЧОК!»

(музика Є. Макшанцевої)

1. Чок та чок – танцюють діти. *(виставляють ніжки на п'ятку)*

Чок-чок-чок, чок-чок-чок!

Чок та чок – танцюють діти,

Виставляють каблучок.

Приспів: А тепер побігли діти

Все скоріше і скоріш,

Вже танцюють наші діти

Веселіше, веселіш!

*(діти біжать по колу один за одним, зупиняються
і роблять «пружинку»)*

2. Хлоп та хлоп – танцюють діти.

Хлоп та хлоп – потіхи час,

(діти плескають в долоньки – по два оплески справа і зліва)

Хлоп та хлоп – танцюють діти,

Дуже весело у нас!

Приспів. (діти біжать по колу один за одним)

3. Присідають наші діти,

Присідають дружно враз.

(діти роблять напівприсідання, ручки на поясі)

Присідають наші діти –

Ось як весело у нас!

Приспів. (діти біжать по колу один за одним)

4. Чок та чок – танцюють діти. *(повторити рухи 1-го куплету)*

Чок-чок-чок, чок-чок-чок!

Чок та чок – танцюють діти,

Виставляють каблучок.

Гарно ми гралися, весело танцювали!

Подивіться, наш котик щось приніс малятам у торбинці.
(відкриваю торбинку) Так це ж брязкальця.

Гра з брязкальцями

Керівник музичний: Дякуємо тобі, котику! Приходь до нас іще у гості.

(Заняття закінчується, підсумок)

Домінантне музичне заняття для дітей старшої групи «СВІТ МУЗИЧНИХ ЗВУКІВ ТА РИТМІВ»

Мета: розвивати музичний слух, відчуття ритму, вдосконалювати навички гри на дитячих музичних інструментах, навчити застосовувати теоретичні знання на практиці, спонукати до творчої діяльності, рухової активності, ознайомлювати з нетрадиційними музичними інструментами.

Хід заняття

(Звучить музика, до залу заходять діти)

Керівник музичний: Діти, я рада вас бачити сьогодні на занятті веселими та усміхненими. Давайте привітаємось.

Посміхнись собі, посміхнись мені,
Хай настрій буде нам і всім гостям.

У нас сьогодні буде незвичайне заняття, я запрошую вас у чарівний світ музичних звуків та ритмів, де ми будемо грати, фантазувати та імпровізувати. Та для початку ми ще привітаємось за допомогою наших долоньок. У кожного з нас є гарне ім'я. Ось, наприклад, Мілана, а лагідно буде як? (Міланочка).

Приготували долоньки, за допомогою яких ми ритмічно програємо ім'я кожного.

Вправа «НАШІ ІМЕНА»

Кожна дитина називає своє ім'я, а всі діти оплесками відтворюють його ритм (Мілана – Міланочка, Саша – Сашенька, Таня – Тетяночка, Арсен – Арсенчик і т.д.)

Щоб наші ручки та ніжки гарно працювали на занятті треба зробити ще музичну зарядку, нам допоможуть «плескотушки», «стукотушки», «тупотушки», «цокотушки» (*Керівник музичний показує рухами значення цих слів*).

Ось послухайте уважно ритм та повторіть його за допомогою долоньок:

Плесь-плесь-плесь, плесь-плесь-плесь (*швидко*)

Плесь-плесь-плесь (*повільно*)

(*Діти виконують*)

Стук-стук-стук, стук-стук-стук (*швидко*)

Стук-стук-стук (*повільно*)

(*Діти плескають по колінках*)

Ніжки нам допоможуть:

Туп-туп-туп, туп-туп-туп (*швидко*)

Туп-туп-туп (*повільно*)

(*Діти тупають ніжками*)

Цок-цок-цок, цок-цок-цок (*повільно*)

Цок-цок-цок (*швидко*)

(*Діти клацають пальцями*)

А зараз ми з вами під музику виконаємо рухи за допомогою «плескотушок», «цокотушок», «стукотушок», «тупотушок», грає кожен хто як хоче.

До наших рухів приєднаємо співаночку «Ми любимо пісні» (*керівник музичний показує на прикладі своєї гри, діти співають та грають*).

Пропоную, діти, всім підійти до нашого столика *(на столі лежать музичні інструменти)*. Погляньте, як багато у нас різноманітних музичних інструментів традиційних та нетрадиційних. Назвіть традиційні музичні інструменти *(діти називають)*. А нетрадиційні які? *(діти називають)*. За допомогою музичних інструментів ми навчаємось ритмічно грати. А допоможуть нам ось ці ритмічні схеми. *(На дошці виставлені схеми з ритмічними малюнками для гри дітей, керівник музичний пояснює їх значення)*.

 – довгі цеглинки (довший звук);
 – короткі цеглинки (короткий звук).

(Діти беруть музичні інструменти та грають по схемі)
(Грають під музику)
(Керівник музичний вмикає фонограму шумового оркестру
«Санчата» муз. А Філіпенка)

Продовжимо, діти. Озвучимо мелодію музичними інструментами, увага на екран *(мультимедійний показ)*.

(Діти грають на музичних інструментах під відеозапис)

Кожен музичний інструмент має своє звучання та може не тільки грати, а щось нам розповісти. Ось барабан, що нам скаже? *(Керівник музичний грає на барабані, діти відповідають)* Так під звук барабана можемо бігати, стрибати, крокувати, виконувати підскок *(діти виконують відповідні рухи, коли звук барабана зупиняється, діти не рухаються, залишаються в одному положенні)*.

У світі музичних звуків та ритмів можливо все, пропоную з нашими музичними інструментами поїхати до лісу. Поїдемо? Так, поїдемо на конику.

(Керівник музичний бере кошик з різними музичними інструментами, згуртовує дітей, всі сідають в коло на колінках)

Мовленнєво-ритмічна вправа
«НА КОНИКУ ЇДЕМ, ЇДЕМ...»

На конику їдем, їдем, цок-цок-цок (*діти плескають по колінках*
Гучно цокають підкови, цок-цок-цок. *почергово*)

А по дорозі вітер шумить (*керівник музичний дає дитині маракас*)
Дятел стукотить. (*тон-блок*)

На конику їдем, їдем, цок-цок-цок (*ті ж рухи*)
Гучно цокають підкови, цок-цок-цок.

Холод, іній (*трикутник*)
Кругом небо синє-синє. (*бубон*)

На конику їдем, їдем, цок-цок-цок (*ті ж рухи*)
Гучно цокають підкови, цок-цок-цок.

Білочка на гілочках сидить (*шейкери*)
Та горішками шарудить. (*фісташкові намистинки*)

На конику їдем, їдем, цок-цок-цок (*ті ж рухи*)
Гучно цокають підкови, цок-цок-цок.

Ось руда лисичка тихо йде (*шарудіння за допомогою паперу*)
Зайчика малого стереже.

А тепер давайте зіграємо ще раз (*діти грають самостійно вправу*
від початку до кінця).

На закінчення:

На конику їдем, їдем, цок-цок-цок
Гучно цокають підкови, цок-цок-цок.

Ми їхали, їхали і додому приїхали (*грають всі інструменти*).

Діти, коли я йшла до вас на заняття, то придбала ще ось таку іграшку-трубочку, а давайте її дослідимо, можливо, вона стане ще одним нашим нетрадиційним музичним інструментом (*діти знайомляться з іграшкою-трубочкою*).

Давайте пограємо за нашими схемами (*показ схем дітям, гра на трубочці*).

Пора нам відпочити та поімпровізувати. Ваше завдання – відтворити рухами характер музики.

(*Звучить музика, діти довільно рухаються по залу, відтворюючи ритм танцювальними рухами*)

У мене ще є один сюрприз для вас, діти, погляньте на екран (*відеозапис «Новорічного оркестру» дітей старшої групи*). Це відео нашого «оркестру» було записане на новорічному ранку. Діти, подивіться на себе збоку, як ви стараєтесь, що виходить, а що ні, як ви думаєте? (*Обговорення*)

А зараз до якого свята ми будемо готуватися? (*Відповідь дітей*) Так, до зустрічі Весни. Тому пропоную взяти всім свої інструменти та заграти наш весняний оркестр.

Шумовий оркестр «Щебетала пташечка».

Керівник музичний: Дякую вам, діти, кожен з вас старанно навчався, грав, фантазував, імпровізував на музичному занятті. Скажіть, вам цікаво було у світі музичних звуків та ритмів? (*Відповіді дітей*) А що сподобалось найбільше?

Ви – молодці! Я хочу пригостити вас «весняними жайворонками», адже скоро Весна. (*Керівник музичний пригощає дітей печивом*) Чекаю вас, діти, на наступному занятті.

Методичне видання

**Орф-педагогіка
у музичному вихованні
дошкільників**

Методичні рекомендації

Упорядник

Сац Олена Леонідівна

Набір, верстка та дизайн обкладинки

Миронюк Анастасії

